

AMMASSALIK

**Illutoqqat eqqissisitassat illoqarfiullu ilai
allanngutsaaligassat**

**Namminersornerullutik Oqartussat
Aningaasaqarnermut Pisortaqarfik
1990**

AMMASSALIK

Ammassallup illoqarfiani sanaartorfioqqaarsimasoq toqgarneqarsimavoq allanngutsaaliugassatut. Allanngutsaaliussap killilersorneqarnera ilanngussami takuneqarsinnaavoq.

Allanngutsaaliugassaq illoqarfiup ilaanit allanit immikkooruteqarpoq, tamatumanimi illoqarfiup illutogai suli napapput, taakkununngalu ilaavoq "ukiviartorfiusartoq". Sanaartorfioqqaarsimasup immik-kut ilisarnaatigaa sivinganersani ivigartarasaartuni sanaartortoqarsimanera. Illutoqqat arlaqartut naatsiivilerneqarsimapput, taakkuali naatitsivigi-neqassaarsimapput. Illoqarsiup oqaluffitoqaa qaarsortami salliarnartamiittoq illoqarfimmi illutataasiakkaartut erseqqarinnersaraat.

1. Sanaartukkat siulliit

"Ajoqersuiartortitaqarfik niuerfillu Ammassallup eqqaaniittoq" 1894-mi tunngavilerneqarpoq. Niuertoqarfinngortussaq Gustav Holm-imit tикинneqqaarpoq 1894-imi umiamik ilisimasassarsiornermi Ammassallup eqqaani ukiisimasumit.

Umiarsuup siulliup ajoqersuiartortitaqarfimmut niuerfimmullu aallartitaasup nassatarai illuliassat pingasut atortussaat, illuliallu siulliit pingasut tassaapput sulisorisat ataatsimut illussaat, illu niuerfiliassaq ajoqersuiartortitallu illussaa. Umiarsuaq aallaqqitsinnagu illut marluk napparneqareersimapput, ajoqersuiartortitap illugigallagassaa aammalu illu niuerfissatut naatsorsuussaq. Ajoqersuiartortitap illussaa 1895-imi upernaakkut napparneqarpoq. Ukioq taanna umiarsuaq alla tikippoq niuertuulertussap illussaata atortussai nassarlugit. Illussat tamarmik Københavnimi sananeqareersimapput nappariaannanngorlugit.

Ammassalimmi illuliaasimasunit siullernit sisamaasunit suli pingasut napapput, sisamaat pisiniarfioqqaarsimasoq 1940-ukkunni ingutserneqarsimammat.

Ammassalik

Ajoqersuiartortitap illugeeqqaagaa B-51, taaguute-qartinneqartoq "Kastellet" taasariaqarpoq assigiinnitsunut marlunnut atorneqarsimasutut, tassa quer-suaqqatut aammalu inuit najugaqarfissaattut. Illu napparneqqaaramili sunut tamanut atorneqartuarsi-mavoq. Ukiuni makkunani allaffittut atorneqarpoq.

Sananeqqaarami quassuttooqarpoq imminnut najum-misunik silataagut sallilikkersugaalluni, silatimi-gullu immikkut, sallilikkat qaavisigut, sukalersu-gaalluni anorimut illersuutissanik. Ullumikkut silataa salliligaqarpoq, ullumikkullu igalaavi matualu nutaajupput.

Ammassalimmi illut siullersaattut, aammalu ukiif-fiusussatut sanaasimasutut suli atasutut, illu taanna oqaluttuassaqarluarnermigut pingaaruteqarlu-arpoq.

Ajoqersuiartortitat illua (B-42) aamma niuertup illorsua (B-47) marluullutik quassuttuumik silaa-taagut sallilikkersugaapput, qaliaallu qisuaraler-sugaallutik. Illut taakkua marluk illussanik titar-taasartumit C.I. Kyhn-imit titartarneqarsimapput.

Illulioriaaseq eqqarsaatigalugu immikkooruteqar-put, tassami Kalaallit Nunaanni taamanikkut illu-liortarnermi nutaajulluinnarlutik allanik asseqan-ngillat. Siusinnerusukkut Kalaallit Nunaanni illu-liaasartut tamarluinnangajammik illuliaasarput quassuttoortaat quleriihaarlugit inissiorarlugit. 1890-ikkunnili illut quassuttui imminnut najummi-sunngorlugit sananeqartalerput, silataagullu sal-lilikkersorlugit. Quassuttoortaat imminnut najummi-sut nappiarlugin iluatu-ngaasigut galeriinnik sallilikkersorneqartarput, silataagullu sallilikkat ataasiinnaatinneqartarlutik. Akorni issuatsiaanik issunilluunniit ogorsaasersorneqartarput.

Ajoqersuiartortitap illuata isikkuvia sananeqqaq-kaarnermit allanngortinneqarsimanngilaq, igalaavili

ukiut ingerlanerini ataasiaratik nuunneqartarsimal-lutik. Avannaatungaani torsuusaa, kujataatungaani ilu qulisanguaq kingorna ilassutaasimapput.

Niuertup illorsua 1904-mi kangimut allilerneqar-simavoq, tamatuminngalu isumaginnittuusimavoq sana-sut naalagaat P. A. Cortsen. Illu taanna 1928-imit 1948-p tungaanut napparsimavittut atorsimavoq, qularnanngitsumillu ukiut tamakkua nalaani sungaar-tumik qalipanneqarsimalluni. Kimmut ilassutaa 1952-imi sananeqarsimagunarpooq, ukiorlu taanna illu sakialluutilinnut katsorsaasarfittut atorneqaler-poq.

Ajoqersuiartortitaqarfik aatsaat tamakkiisunngor-poq 1903-mi oqaluffissaq sanariigaq nassiunneqar-mat, 1908-milu atoqqaartinneqarmat.

Ogaluffitoqaq (B-41) P. A. Cortsen-imit titartar-neqarsimavoq. Aallaqqaataani marlunnik siunertaqar-luni atorneqarpoq, kangiatungaa ogaluffittut, ki-taatungaalu atuarfittut. 1955-imi ogaluffik GTO-p illussanik titartaasartuisa titartagaat malillugu kimmut ilaneqarpoq. Illu 1989-imi iluarsarneqarpoq, siunissamilu Katersugaasivittut atorneqalissalluni.

Ogaluffik imminnut najummisunik quassuttooqarpoq, qalialu qisuaqqanik gallersugaalluni, isumigut napasuliaqarpoq, sisamanik quassuttuunik qalianut tunngaveqarluni. Qaliata saneraasigut aninganersa-qartutut ippoq, quassuttoortaalu ersillutik, taama-tullu illulioriaaseq P. A. Cortsen-ip illuloriaat-simigut ilisarnaatigilluarpa. Ogaluffik teqeqqumi-gut sisamatigut qaarsumut kalunnersuarnik aalaja-ngigaavoq, kalunnersuit taakkua maanna atorunnaar-neqarsimapput, qaarsumili aalajangerfii suli erseq-qilluarput. Taamatut kalunnernik ogaluffiup aala-jangersartariaqarsimaneranut pissutaavooq salliar-nartami anorimut sammisuunera, piterartillugu ti-ngitaaqqunagu.

Ikiortip illua (B-48), ulluinnarni taaneqartartoq "Skæven", equngasoq, 1904-miit 1908-mut sananeqar-simavoq, qularnanngitsumillu aamma P. A. Cortsen-imit titartarneqarsimassalluni. "Skæven"-imik taa-

Ammassalik

guuteqartinneqarneranut pissutaavoq illup toqqamma-viata kangiatungaaniittup nunanut kiviartorsimana, silataaniillu tamanna malunnanngilaq, taa-maattumik illu equngasutut taaguuserneqarsimavoq. 1920-ikkut ingerlaneranni illu avannamut 4 meter-inik ilaneqarsimavoq. Kitaatungaani aammarsuaasivia pukkitsusoq qularnanngitsumik ukiuni taakkunani sanaasimassaaq. Illu amitsukujooq, isua Johan Petersensvej-mut sammisoq, illoqarfimmi illunit allanit allaanerulluni erseqqissuuvoq.

Inspektør-ip siornagut illugisimasaa (B-30) 1928-mi sananeqarsimavoq Tunup inspektøriata illussaat. Illu illussanik titartaasartup Helge Bojsen Møller-ip titartagaraa. 1961-imi kimmut ilaneqarpoq, ilassutaalu GTO-p illussanik titartaasartuinit titartneqarsimavoq. Qaliani ineeraqarfia kingusinnerusukkut aamma sananeqarsimavoq.

Illaqarfifup immikkoortoqarfiani tamaani illut allat oqaluttuassartamikkut pingaaruteqartut tas-saapput ilaqtariit illuat Ny Havnevej-imiittoq (B-32) aamma naatitassaasivik (grøntsagshuset) (B-29). Ilaqtariit illuat 1947-mi sanaaq qisuuvvoq beton-imik toqqammavilik. Illup saani umiarsualiviup tungaanut toqqinersaqarpoq, qularnanngitsumik naatsiiviusimasumik. Naatitaasivik qisuuvvoq, qaliaqangitsoq, iigai ujaraapput, silaataagut issunik issuatsiaanilluunniit qallerneqarsimasut. Silataani issut ivikkanik allanillu naasunik naasoqarluarput. Illunnguaq taanna 1950-imi sanaavoq, illulu taanna, Kitaani illunut taamaattunut allanut naleqqiullugu oqaatigineqartariaqarpoq, illuliaasartunit taamatut sanaasunit Kalaallit Nunaanni paarilluagaanerpaasimasutut.

Ilaqtariit illuat naatitaasivillu KNI-p pisini-arfittaavanut allakkerivimmullu atasutut ipput, illut tulleriaarneqarnerat eqgarsaatigalugu. KNI-illu pisiniarfittaava allakkerivillu allannngutsaa-liugassap avataaniipput. Illoqarfifup immikkoortuani tamaani maluginiarneqarsinnaasut ilagaat inspektør-ip illuata quia (B-54) aamma toqusut inaat (B-59).

PILERSAARUSIORMERMI PISSUTSIT.

"Ammassallup Illoqarfittut Pilersaarutitaa" oktober 1980-imeersoq 1990-imi upernaakkut akuersissutigi-neqarpoq, illoqarfiup immikkoortui pingasunngorluit pilersaarutitarigallarlugit. Akuersissummut atatillugu piumasaqaataavoq illoqarfiup pilersaarutitaata ingerlanneqarnissaa immikkoortoqarfinni pilersaarutaasut najoqqutaralugit: "Immikkoortoqarfifiup pilersaarutitaa nr. 2: "Illoqarfiup qeqqa, illoqarfiullu avannarpasissortaa" aammalu "Illoqarfiup immikkoortoqarfiaa pilersaarutitaa nr. 3: "Illoqarfiup qeqqa Nyhavnevez-ip eqqaaniittoq".

Aningaasaqarnermut Pisortaqarfimmi pilersaarsiornermut allaffeqarfianit siunnersuutigineqarpoq allanngutsaaliugassatut "illoqarfiup nutaanngitsortaa" ima immikkoortulersorneqassasoq: A6 (inunnut inissiaqarfik), B1 (umiarsualiveqarfifiup eqqaa) aamma C3 aammalu C4 (tamanut ammasut).

Illoqarfiup immikkoortoqarfianut pilersaarut nr. 2-mi allanngutsaaliuuffigineqartussatut pineqarpoq pilersaaruteqarfifigineqartup kujammut kangiatungaa. Pilersaarummut nr. 3-mut atatinneqarpoq allanngutsaaliuuffigineqartussap avannaatungaa, kangimulli killigitinneqassalluni oqaluffiup qaqlaata ataatumaa, umiarsualiviullu eqqaani qaartiteriffigineqarsimasut. Pilersarusiornermut allaffeqarfimmit pingartinneqarpoq oqaluffiup qaqlaata sapinngisamik allanngutsaaliorneqarnissaa oqaluffiup kisimiilluni inissisimanera tamatumuunakkut ataqqiniarlugu.

Aammattaaq pilersaarusiornermut allaffeqarfimmiut isumaqarput allanngutsaaliorniarneqartoq maanna tamakkerlugu sanaartorfigineqareersimasoq. Taamaat-tumik nutaamik sanaartornissat akuersarneqartaria-qanngillat, sanaartorfiusimannngitsullu pinngortitatut isikkogaannarnissaat innimigineqartariaqarlutik. Illoqarfiup pilersaarsiorneqarnerani immikkoortoqarfiiit A6 aamma C3 ivigaqarfifiulluartut sivingsumiittullu allanngutsaaliugassatut isigineqartariaqarput.

Ammassalik

2. Illoqarfimmit immikkoortoqarfiit allat.

Ammassallup sanaartorfigineqarneranut ilisarnaa-taalluarpoq qaqqa sunnani ataasiakkaani tamani naju-gaqarfiit tamarmik immikkoorutillet pinngortinne-qartarsimanerat illoqarfiup qeqqa avatangertutut illugu. Immikkoortoqarfiit ilaatigut suli malugini-arneqarsinnaalluarput ukiut sorliit ingerlaneranni sanaartorfiusimanersut.

Umiarsualiviup kujataani qaqqamiippuit illut mar-loqusat ilaqtariinnut arlariinnut inissiat 1960-ikkunni GTO-mit sanaartortinnejqarsimasut. GTO-mut sanaartortittarsimasaannut allanut naleqqiutissa-gaanni tamaani illut sanaartorneqarsimasut assigia-anngeqisunik isikkoqartiterput. Illoqarfinnut allanut naleqiullugit illut ataatsimoortinnejqartut assigiaartiterneqanngillat. Immikkoortoqarfinnit A10 aamma A11-mi (inunnut inissiaqarfiusuni) ili-sarnaataapput illut sanaartorneqarsimasut qanoq assigiinngiaartiginerat, tassa type ataasiinnaq atorneqarsimanani, taamaakkaluartorli aaqqissuullu-agasumik illuliaallutik illoqarfimmi ilisarnaa-taalluarlutik.

Immikkoortoqarfik A12 (inunnut inissialiorfik) 1979-imi sanaartorfigineqalersimavoq, tamaani inuit namminneerlutik illuliarisinnaasaat taaguuteqartin-neqartut "Igdlorput 78" sanaartorneqalersimallutik. Illuloriaaseq eqqarsaatigalugu tamaani sanaartuk-kat assigiaartiterneqarput. Illutaallu eqqarsati-galugit sanaartukkat inuit namminneq sanaartugaat assigiarternertik pissutigalugu siunissami ogaluttu-arsartanut ilanngukkumaarput.

3. Illut allat allanngutsaaliugassatut pingaarutil-lit.

Immikkoortoqarfiit taagorneqareersut avataanniippuit illut ataassiakkaat ogaluttuassartamikkut illut-tullu sananeqaatsimikkut pingaaruteqartutut oqaati-gineqartariaqartut.

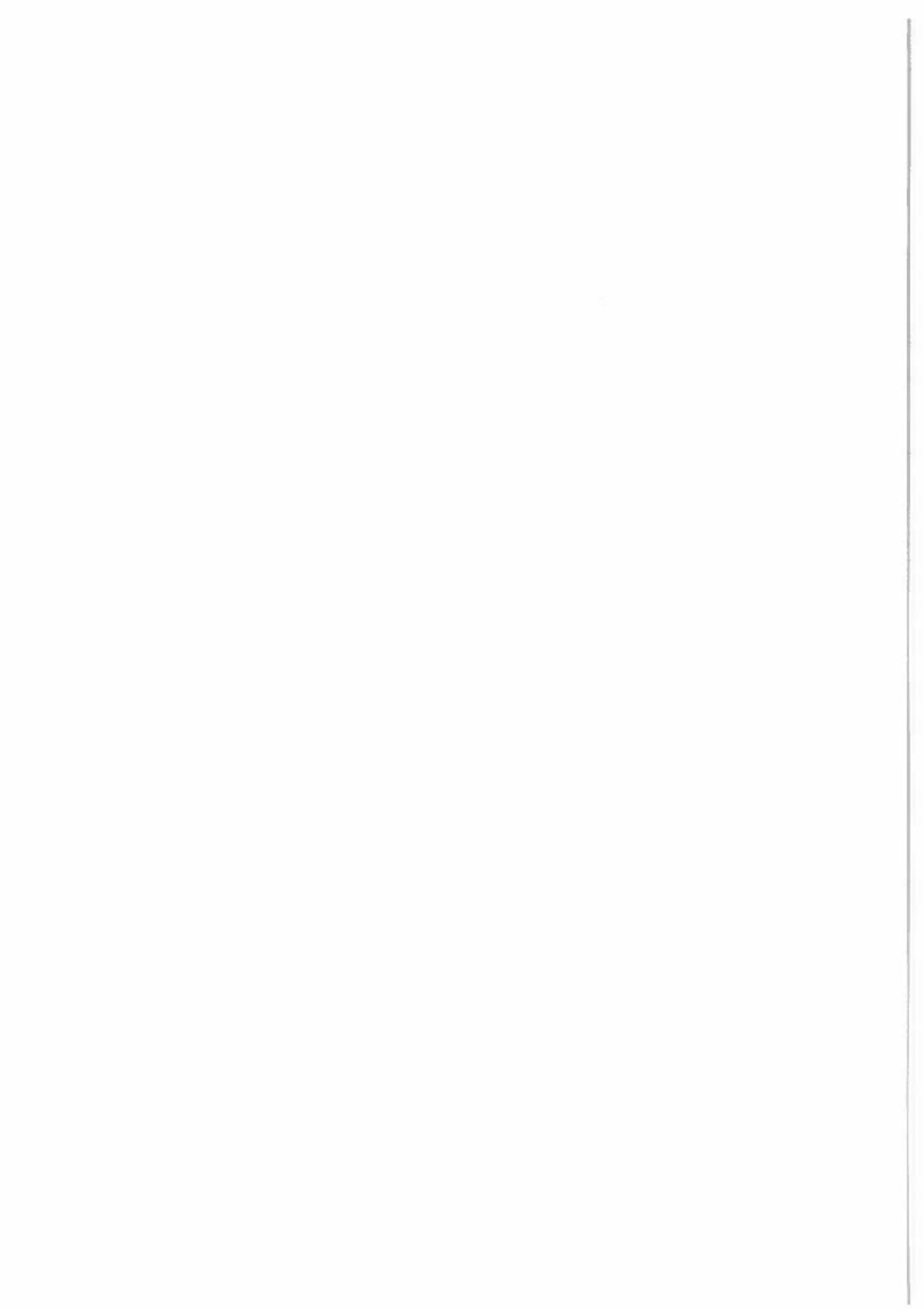
Umiarsualivimmi quersuaq iffiorfillu (B-33) 1940-mi sananeqarsimavoq Helge Bojsen Møller-ip titarta-gai malillugit. 1930-ikkut 40-kkullu ingerlanerini

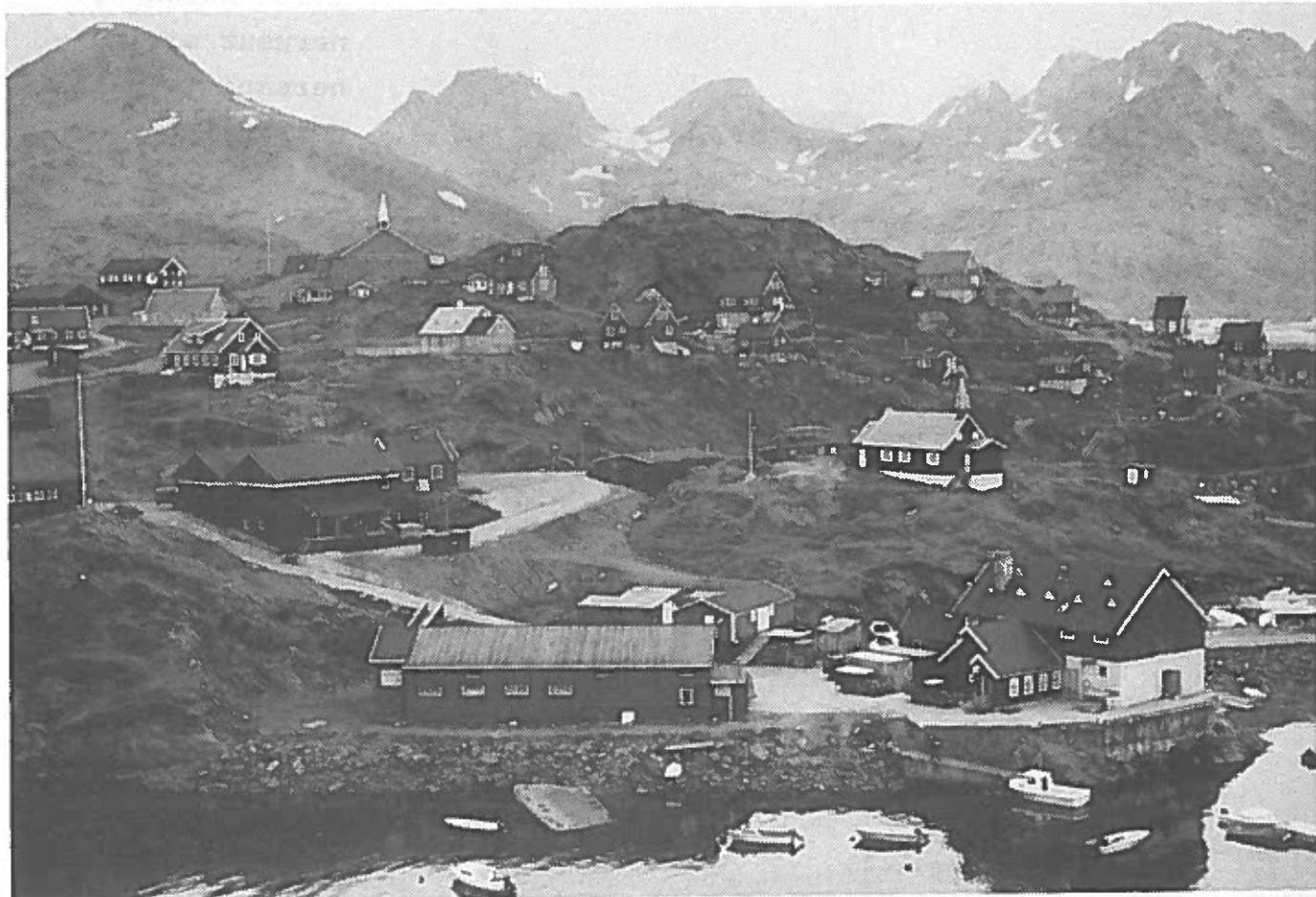
illoqarfiiit amerlanersaanni illut taamaattut sa-naartorneqarsimapput quersuartut aammarsuaasivit-tullu atorneqartarsimasut. Ataatungaa, aammarsuaa siviusoq beton-imik sananeqarsimavoq, qulaatungaali qisunniq sanaajulluni. 1986-imi kujataatungaatigut ilaneqarpoq, tassuunalu pisiniarfiliortoqarsimallu-ni.

Iffiorfiup kitinnguaniippoq sannavitoqaq (B-35) 1889-imi sananeqarsimasoq. Illuarannguuvvoq quassut-tuui imminnut najummisut, silaataagulli sallilik-kersorneqarsimasoq.

Illoqarfiiup kujasinnerusuani illuliat siullersar-taat nalunaarasuartaaserisut naalagaata illua (B-7) 1925-mi sananeqarsimasoq. Illut taamatut isikkullit atorfilinnut illussiaapput, assigiaartut, illunil-lu taamaattunik titartaasuuvvoq Helge Bojsen Møller. Illut taamaattut quassuttoortaat imminnut najummi-kusuupput, sallilikkersugaallutik, qaliaallu qisu-aqqanik galligaallutik. Nalunaarasuartaaserisut naalagaata illua 1951-imi allilerneqarsimavoq, 1980-ikkullu naalerneranni iluarsaqqineqarsimallu-ni.

Ogaluffittaaq (B-999) illussanik titartaasartumit Holger Jensen-imit titartarneqarsimavoq, 1983-i-millu 85-imut sananeqarsimalluni. Inissinneqarner-migut allaalluinnartumillu isikkuligaanermigut illoqarfimmi illulioriaatsimik allanngortitsisutut ippoq.

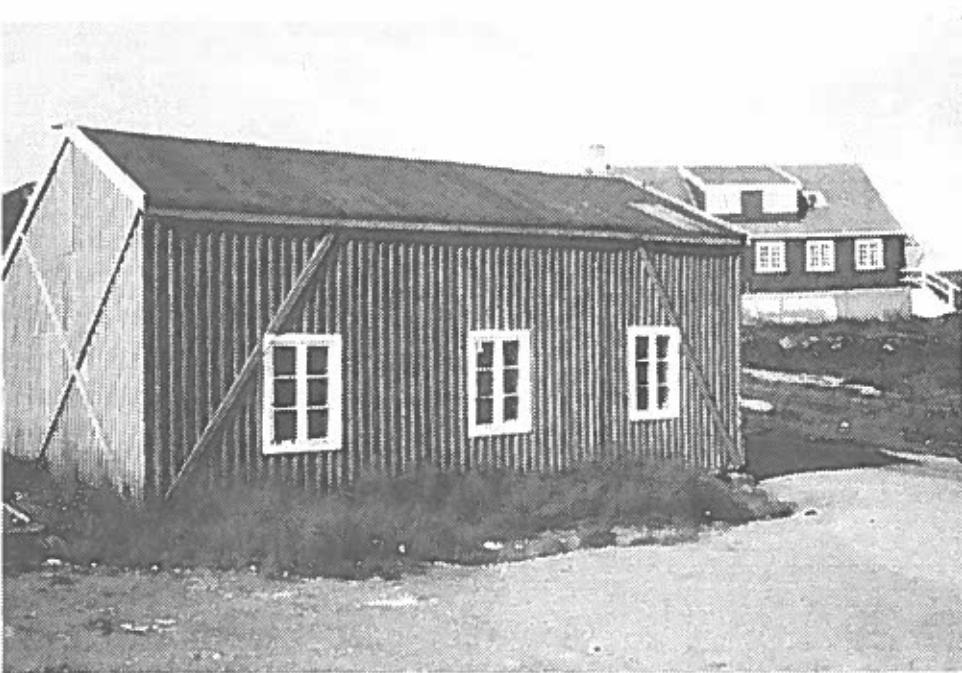
"Ajoqersuiartortitaqarfik Niuerfillu Ammassalik"
1894-imi tunngavilerneqarpoq. Niuertoqarfissatut
Gustav Holm-imit piukkuneqalerpoq, 1884-imi umia-
mik ilisimasassarsioreerluni Ammassallup eqqaani
ukeereerluni.

Ammassalik

Illut nutaanngin-
nerusut sivinga-
nersani ivigarin-
nersaniippuit.

Illu ukiiffiusi-
masoq B-51 immik-
kut sananeqaataa
sallilikkanik
qallersorneqan-
ngikkallarmat.
Assiliisoq Søren
Vadstrup 1979.

Ajogersuiartorti-
tat illua B-42
(aamma niuertup
illua B-47) illu-
liaapput siulliit
inunnut inissiat
quassuttuui im-
minnut najummisut
sallilikkersuk-
kat.

B-47 1904 kangi-
mut allilerneqar-
poq. Sungaartumik
qalipaateqarnera-
ta ersersippaa
ukiut ilaanni
napparsimaviusi-
manera.

Ammassalik

Oqaluffitoqaq B-
41 1903-mi nap-
pariaannanngorlu-
gu nassiunneqar-
poq, 1908-mili
aatsaat atoqqaar-
tinneqarluni.

Oqaluffimmik ti-
tartasuuvvoq sana-
sut naalagaat
P. A. Cortsen.
Ilassutaa GTO-p
illussanik titar-
taasartuinit ti-
tartagaavoq.

Ogaluffik umiarsualiviup qulaani salliarnartamiippoq, illoqarfimmi lu illunit ataasiakkaanit erseqqarinnerpaalluni. Qanineruvoq naatsitaasivik B-29 1950-imi sanaaq. Taamatut illuliaasartut Kalaallit Nunaanni paarilluagaanersaat.

Ammassalik

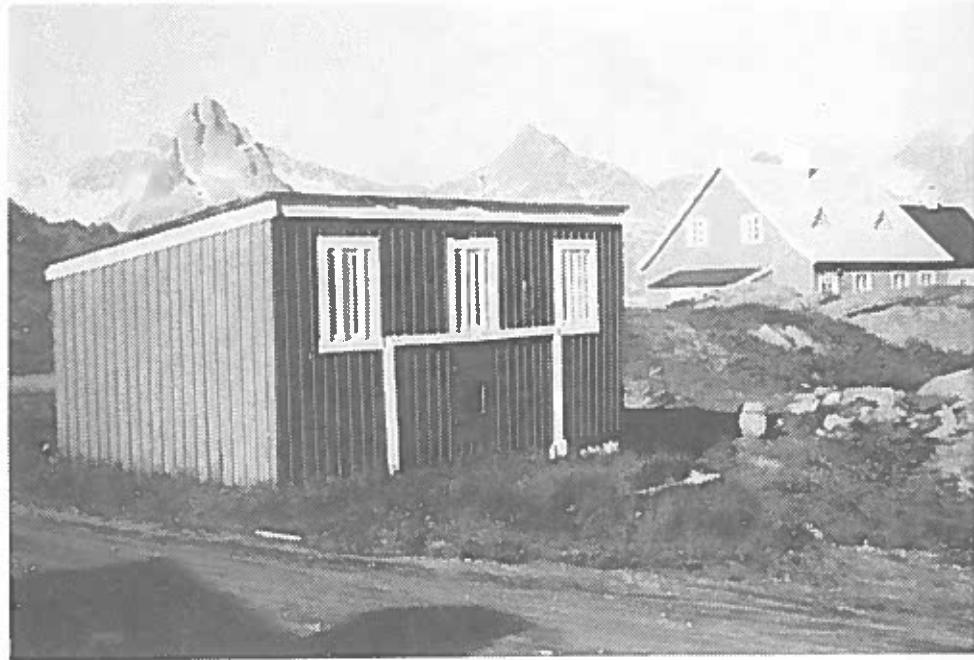

Niuertussap illua
B-48 - ulluinnarni taaneqartartoq
"Skæven" - equngasoq - amitsukujuujuvoq taki-
sooq. 1905-p mis-
saani sanaaq,
1920-ikkunniliu
allilerneqarsima-
soq.

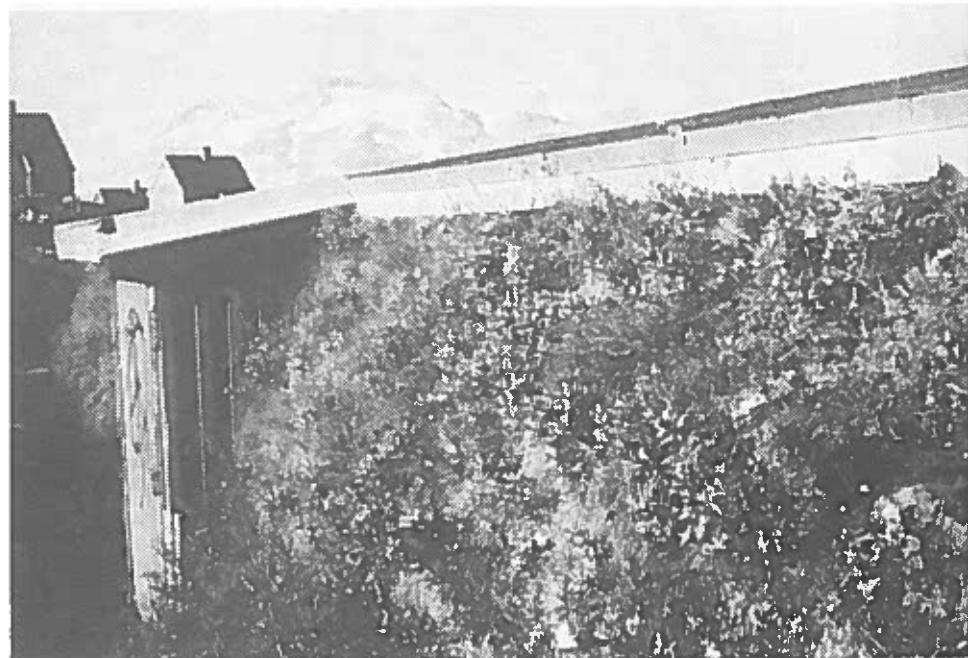

B-30 1928-imi Tu-
nup inspektøriata
illussaatut sana-
neqarpoq. Illup
isikkua kingorna
allanngortinne-
qarsimavoq.

Illunit minneru-
sunit malugisas-
sat ilagaat qui
B-54.

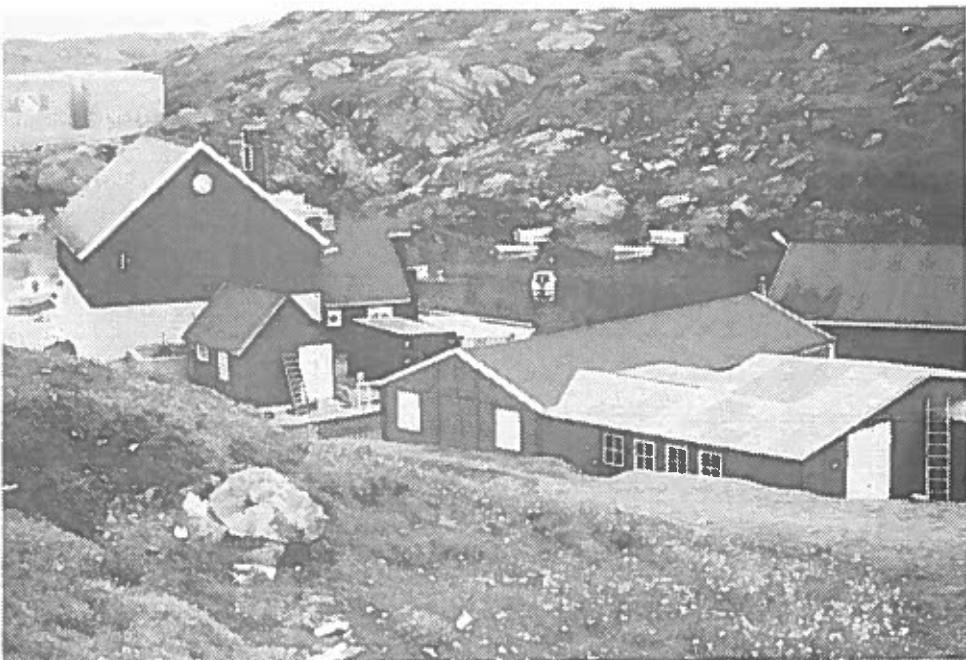
Naatitaasiviup
B-29-p silataani
iigai ivigaqarlu-
arlutillu allanik
naasoqarluarput.
Illu iluarsaanne-
qaqqammerpoq.

Ammassalik

Ilaqutariit illu-
ata B-32-p 1947-
mi sanaap saniani
1987-imí KNI-p
pisiniarfittaava
B-1068 sananeqar-
poq.

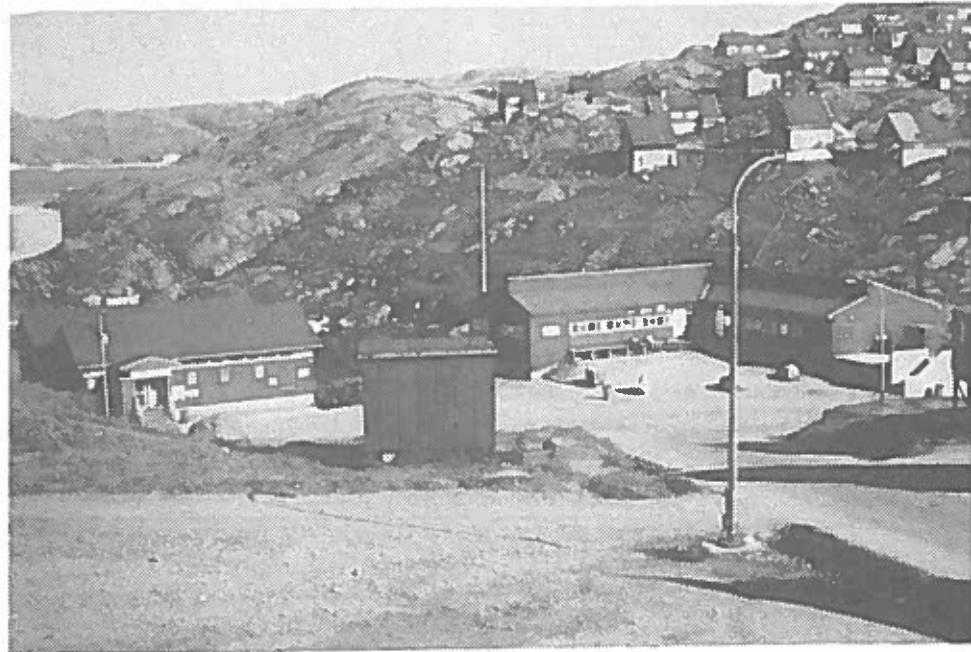

Quersuaq iffior-
fillu 1940-mi
umiarsualivimmi
sananeqarput.
Kitinnguanniippoq
sannaveeraq B-35
1899 sanaaq.

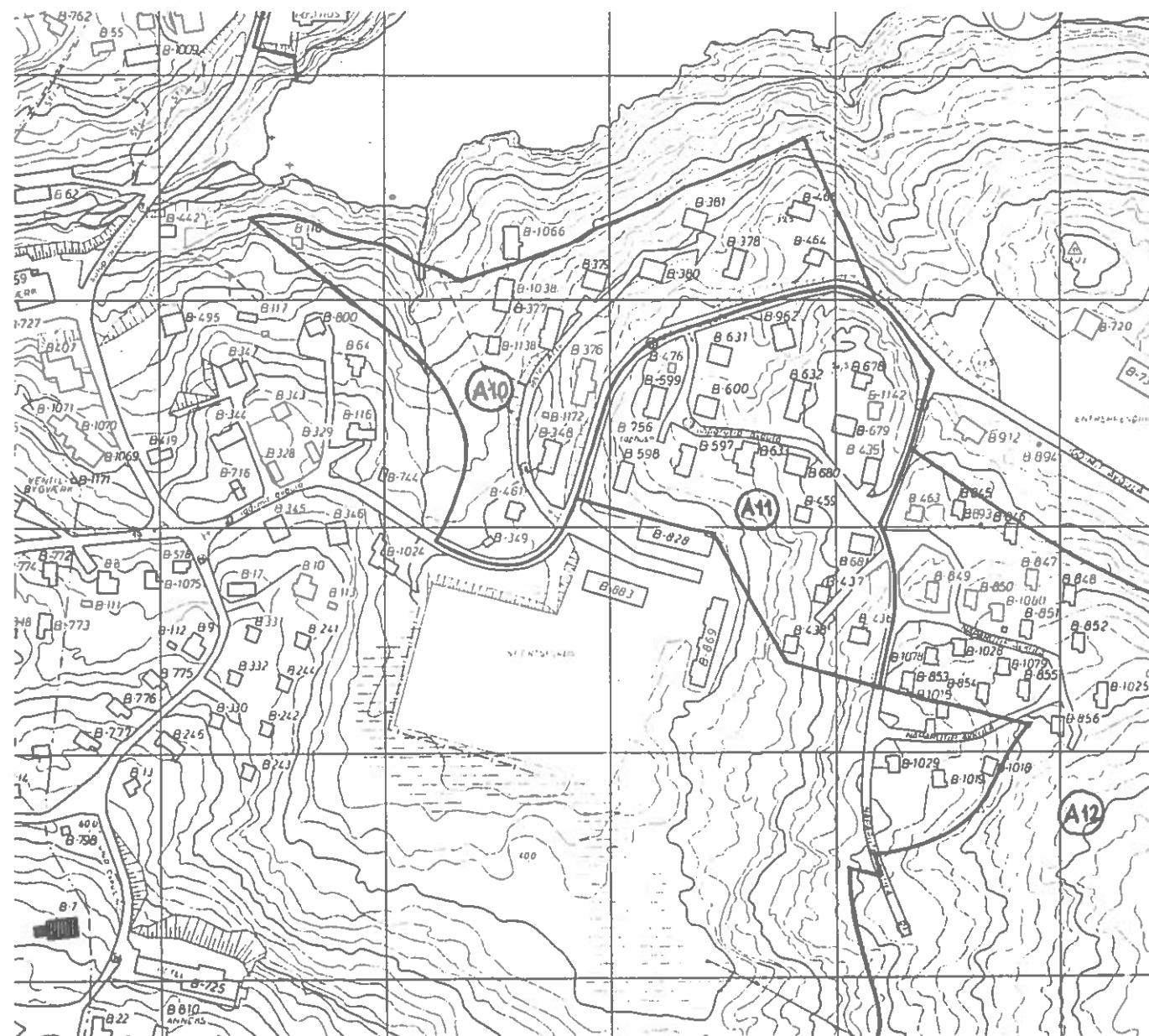
Ogaluffittaaq
B-999 illussanik
titartaasartup
Holger Jensen-ip
titartagaraa, sa-
naneqaporlu
1983-85.

Allaffeqarfik al-
lakkerisarfillu
teqeqqumikkut
imminnut kati-
taapput. B-817
1975-imi sanaaju-
voq. Illoqanngin-
nersap ilaaniip-
poq KNI-p pisini-
arfittaava.

Ammassalik

Illoqarfiup pilersaarusiorneqarnerani immikkoortut A10, A11
aamma A12

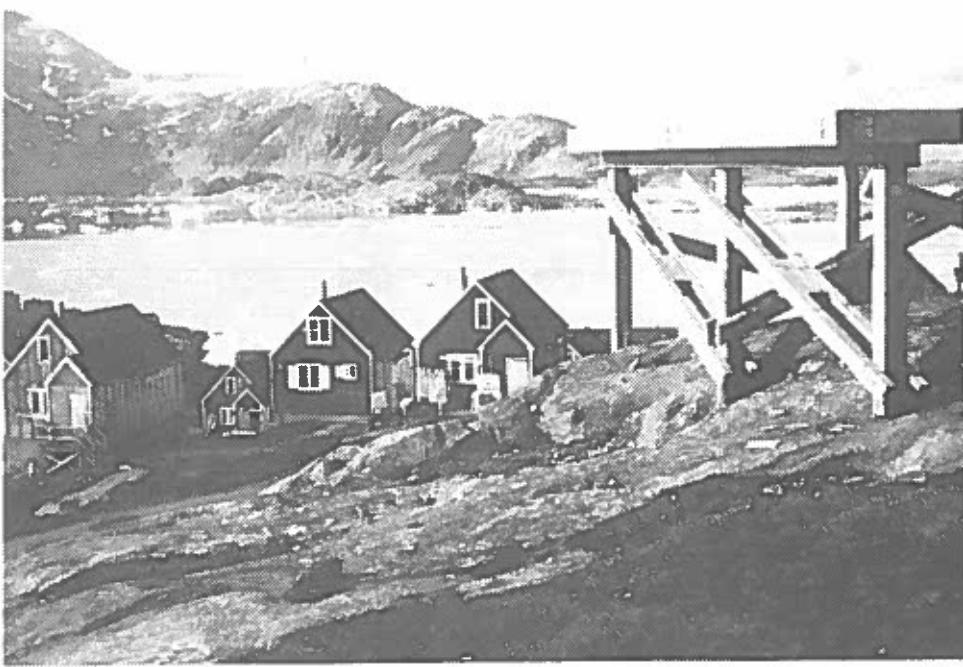

Ammassallup illoqarfiata sanaartorfigineqarnerani qaqqasunnani ataasiakkaani illoqarfik immikkualuttunik immikkoortoqarfegartitsilerpoq. Illoqarfiup pilersaarutaani immikkoortoq A12-imini inuit namminneerlutik illuliarisartagaat suli amerliartorput.

Ammassalik

Namminneerlutik
illuliaat, Illor-
put 78.

Inuit namminneer-
lutik illuliaat
quassuttuunik na-
jummisulersin-
naapput beton-
ilerneqarsinnaal-
lutilluunniit.

Illoqarfiup im-
mikkoortoqarfii
A10 aamma A11
1960-ikkunni sa-
naartorfigineqar-
put. Illut assi-
giinngiaartoru-
jussuupput.

Ukiuni makkunani
atortorissaarutit
malinnaaffigiar-
tornegalerput.
Assip qeqqaniip-
poq B-459 alli-
lerneqarsimasoq.

Ilanngussaq 1: Illoqarfiup nutaannginnersaa.

Illoqarfiup pilersaarusrusiornerani immikkoortut
A6, B1, C3 aamma C4.

Allanngutsaaliugassatut siunnersuut.

//////

Illut Kalaallit Nunaata Katersugaasivianit
nalunaarsornejqarsimasut.

Illut Aningaasaqarnermut Pisortaqarfimmi pilersaarusrusiornermut allaffeqarfimmit nalunaarsorneqarsimasut.

Ammassalik

Ilanngussaq 2: Immikkoortoqarfinni pilersaarutit

Immikkoortoqarfiiit killingi

.....

Immikkoortoqarfiiit aggorneri

Illut allanngutsaaliugassatut pingaarutillit
pilersaarutip nr. 2-aniittut

